

Vaticaanum II maakte interreligieuze dialoog en oecumene mogelijk in de schoot van de katholieke Kerk

Arm en eenzaam sterven

Organisaties streven naar een waardige uitvaart voor iedereen

- Ook vandaag sterven nog altijd mensen arm en eenzaam
- Vrijwilligers nemen initiatieven om bij zo'n uitvaart aanwezig te zijn
- Mensen in armoede vragen respect en een tastbare herinnering

Nicole LEHOUCQ

Het is koud, die zaterdag, wanneer ik de parking van Strooiweide A in het Crematorium Westlede in Lochristi oprijd. Geen andere wagens, geen mens. Ik sta er in m'n eentje onder de flauwe winterzon. Ik denk aan Frans, de man die gisteren werd gecremeerd. Voor zijn asverstrooiing komt wellicht niemand opdagen. Frans had geen kinderen, familieleden meldden zich niet.

Een groep komt aangestapt. Ik word aangekeken alsof ik de eenzame ben die niet in het plaatje past. De medewerker van het crematorium komt gelijktijdig aan met de begrafenisondernemer die dit jaar de OCMW-uitvaarten verzorgt, Verniers-Jossa. Of ik nog even kan wachten? Mevrouw Jossa haalt bloemstukken uit de koffer. De groep vertrekt, richting strooiweide. Een man drukt een kind tegen zich aan, twee vrouwen geven elkaar een arm. Verdriet wordt samen gedragen.

Nog steeds niemand voor Frans. Veertien dagen eerder kreeg ik ook een bericht dat iemand in eenzaamheid zou worden uitgestrooid. Toen kwamen gelukkig zo'n vijftien mensen opdagen om de overledene een laatste eer te betuigen.

Nu is Frans aan de beurt. Zijn naam staat op een kaartje, geprikt tussen bloemen die voor anderen werden neergelegd. Er was vooraf geen dienst en ook nu wordt niets gezegd. Een buiging en de medewerker strooit de as uit op de strooiweide. Met rustige gebaren, even eerbiedig als bij iedere overledene. Dat zou hij niet anders willen, vertrouwt hij me na afloop toe. De hele ceremonie duurt luttele minuten, de tijd voor een kort gebed. Al weet

Eenzaam uitgestrooid worden, het bestaat. Met slechts een naamkaartje tussen bloemen voor anderen. © Kristof Ghyselincx

ik niet of Frans gelovig was. Heeft hij geluk gekend? Hoe verzeilde hij in armoede, waardoor het Gentse OCMW zijn verblijf in een van zijn rusthuizen financierde en nu zijn uitvaart verzorgt?

„Mensen in armoede willen geen ‘armenbegravenis’. Ze nemen er zelfs een uitvaartverzekering voor”

Dat doet het OCMW in Gent zo'n vijftig keer per jaar. Vroeg de overledene om een kerkelijke begrafenis, dan wordt die wens ingewilligd. Zijn er geen verwanten, dan vergoedt het OCMW – uitzonderlijk – de begrafenis kosten van zijn cliënten. Daarnaast zijn er jaarlijks ook zo'n vijftig stadsbegravenissen, op kosten van de stad, voor wie in Gent arm overlijdt.

„Weet u dat veel van onze leden een uitvaartverzekering hebben om een ‘armenbegravenis’ te vermijden, zelfs al beschikken ze slechts over een minimuminkomen?“, vertelt Greet Van Overloop van de Beweging van Mensen met Laag Inkomen en Kinderen, actief in Oostende en in Gent. In samenwerking met KRAS vzw, de koepel van armoedewerkingen in Groot-Gent, zochten mensen in armoede naar mogelijkheden voor zo'n begrafenis. „Voor hen is waardigheid belangrijk, net als een tastbare herinnering“, weet Van Overloop. Zo ontstond Waardige Uitvaart, een gespreksgroep van mensen in armoede die de dialoog aanging met de dienst burgerzaken van de stad Gent. Vanaf 2014 zullen vijftig gedachtenisprentjes worden gedrukt en zal een e-mailgroep op de hoogte worden gebracht als iemand in Gent eenzaam overlijdt. Vrijwil-

ligers staan klaar om zijn of haar uitvaart bij te wonen en er een tekst voor te lezen.

De gespreksgroep nam ook al contact met de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten, om het project ook op andere plaatsen ingang te doen vinden.

Bestaande initiatieven werpen inmiddels vruchten af. Zo ijvert het Collectief Straatdoden in Brussel al sinds 2004 voor een waardig afscheid als een straatbewoner overlijdt. Het organiseert ontmoetingen tussen straatbewoners en sociale organisaties en bouwt aldus een netwerk uit. „Er zijn dan ook steevast mensen op zo'n uitvaart aanwezig“, zegt Bert De Bock van het collectief.

In Antwerpen, waar ze aan straatpastoraat doet in 't Vlot, een woonkamerproject voor drugsgebruikers en straatbewoners, heeft pastoraal werkster Niek Everts dezelfde ervaring. „Van-

uit de Kerk zochten we tien jaar geleden, op vraag van drugsverslaafden, naar wat we voor hen konden doen“, vertelt ze. „Toen al klonk bij die groep de vraag naar een waardige begrafenis. Nu wonen vrienden en hulpverleners de begrafenis bij. Laatst kwamen 120 mensen opdagen.”

Everts werkt aan een gestructureerde aanpak van begrafenis van eenzame doden, samen met de Sint-Egidiusgemeenschap en met het OCMW in Antwerpen. Vermoedt het OCMW dat niemand zal opdagen, dan wordt De Eenzame Uitvaart verwittigd. Dat is een groep van zes dichters die een gepersonaliseerd gedicht schrijft en dat voorleest tijdens de begrafenis.

Voor Frans kwamen ze te laat, maar het is goed dat net in steden, waar het sociale weefsel verschrompelt, dergelijke initiatieven eenzame uitvaarten bannen.